

PRACE NAUKOWE

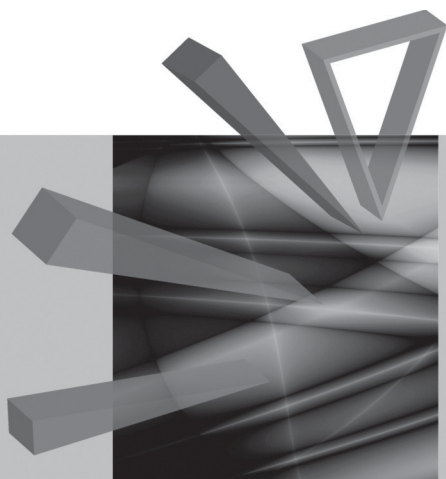
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołoszycz: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyzyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszyc: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromecki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Elwira Leśna-Wierszółowicz

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

PROBLEMY SYSTEMU ZABEZPIECZENIA EMERYTALNEGO W POLSCE W KONTEKŚCIE SKARG KIEROWANYCH DO RZECZNIKA UBEZPIECZONYCH W LATACH 2008-2011

Streszczenie: Artykuł zawiera zestawienie liczby skarg z zakresu zabezpieczenia emerytalnego wpływających do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011. W artykule opisano problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych. Ponadto przedstawiono tryb rozpatrywania skarg oraz wynik interwencji w sprawach zakończonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego podejmowanych przez rzecznika ubezpieczonych.

Słowa kluczowe: problemy systemu emerytalnego, skargi, rzecznik ubezpieczonych.

1. Wstęp

W 1999 r. wprowadzono w Polsce istotne zmiany w funkcjonowaniu systemu zabezpieczenia emerytalnego. Reforma emerytalna była konieczna ze względu na niekorzystne zmiany demograficzne (starzejące się społeczeństwo, obniżający się wskaźnik urodzeń i wydłużające się dalsze przeciętne trwanie życia), społeczne (zmiana modelu rodziny, aktywność zawodowa kobiet) oraz gospodarcze (rosnące obciążenie budżetu wydatkami emerytalnymi i niższe tempo wzrostu gospodarczego)¹. Przewiduje się, iż w 2050 r. populacja osób w wieku ponad 60 lat osiągnie 2 miliardy, co będzie odpowiadać 22% ludności ogółem². Niewątpliwie najważniejszą zmianą było przejście z systemu o zdefiniowanym świadczeniu na system o zdefiniowanej składce, który charakteryzuje się ścisłym powiązaniem wysokości emerytury z wysokością składek wniesionych do systemu. System o zdefiniowanej składce został przedstawiony społeczeństwu jako bardziej sprawiedliwy ze względu na uzależnienie emerytury od wysokości kapitału emerytalnego zgromadzonego

---

¹ J. Owczarek, *Rzecznik ubezpieczonych w systemie ubezpieczeń społecznych 2002-2005*, „Monitor Ubezpieczeniowy” 2005, nr 25, s. 36.

² O. Giarini, *The Four Pillars, the Financial Crisis and Demographics – Challenges and Opportunities*, The Geneva Papers, October 2009, vol. 34, no. 4, s. 507.

w systemie przez lata aktywności zawodowej. Ponadto twórcy reformy zakładali, że nowy system emerytalny będzie bezpieczny, przejrzysty oraz stabilny.

Od 1 stycznia 1999 r. istnieje w Polsce trzyfilarowy system emerytalny, który charakteryzuje się zmniejszeniem opiekuńczej roli państwa, zwiększeniem udziału w planowaniu emerytury, zróżnicowaniem źródeł finansowania dochodów emerytalnych oraz połączeniem systemu repartycyjnego z systemem kapitałowym³. Pierwszy filar (ZUS) działa na podstawie zasady repartycji składek i świadczeń. Oznacza to, że wypłacane emerytury finansowane są ze składek osób aktualnie pracujących. Drugi filar jest obowiązkowym elementem kapitałowym, o składce ustawowej przekazywanej przez ZUS do otwartych funduszy emerytalnych. W ramach tego filara występują otwarte fundusze emerytalne, których celem jest pomnażanie części składki emerytalnej na rynkach finansowych. Trzeci filar jest dobrowolnym elementem kapitałowo-ubezpieczeniowym w systemie emerytalnym. W zakresie tego filara występują pracownicze programy emerytalne i indywidualne ubezpieczenia na życie lub ubezpieczenia rentowe. Pracownicze programy emerytalne mogą być realizowane na podstawie umowy z zakładem ubezpieczeń dotyczącej grupowego ubezpieczenia na życie, umowy z towarzystwem ubezpieczeń wzajemnych, pracowniczego funduszu emerytalnego utworzonego przez pracodawcę, umowy z funduszem inwestycyjnym⁴. Wobec tak dużych zmian na rynku emerytalnym niezbędne stało się powołanie instytucji zabezpieczającej interesy przyszłych emerytów. Obecnie organem właściwym w sprawach nadzoru nad rynkiem finansowym jest Komisja Nadzoru Finansowego⁵. Uczestnicy programu emerytalnego mają zagwarantowane przez ustawę prawo składania skarg do Urzędu Komisji lub rzecznika ubezpieczonych, jeżeli uważają, że działalność OFE jest niezgodna z postanowieniami prawa⁶. Liczne skargi wpływające w ciągu lat od uczestników systemu emerytalnego do Biura Rzecznika Ubezpieczonych wskazują na niedoskonałości obecnego systemu.

2. Liczba skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego

W latach 2008-2011 do Biura Rzecznika Ubezpieczonych wpłynęły ogółem 1564 skargi dotyczące funkcjonowania systemu emerytalnego, z czego największa liczba skarg dotyczyła nieprawidłowości w działaniu otwartych funduszy emerytalnych

³ W. Ronka-Chmielowiec, *Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko*, PWE, Warszawa 2002, s. 121.

⁴ A. Chlon-Dominczak, *Pension Reform in Poland*, [w:] *Reforming Public Pensions. Sharing the Experiences of Transition and OECD Countries*, OECD 2003, s. 270.

⁵ KNF została powołana przez polskiego ustawodawcę Ustawą z dnia 21 lipca 2006 roku o nadzorze nad rynkiem finansowym. Komisja przejęła zadania zniesionych przepisami tej samej ustawy organów – Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i funduszy emerytalnych oraz Komisji Papierów Wartościowych i Giełd, a od 1 stycznia 2008 r. przejęła także kompetencje Komisji Nadzoru Bankowego.

⁶ Por. Biuletyn Miesięczny Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi, wrzesień 2000, nr 9 (14), s. 1.

(1205 skarg) – tab. 1. Na drugim miejscu pod względem ilościowym uplasowały się wystąpienia dotyczące nieprawidłowości w funkcjonowaniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (316 skarg). Najmniejsza liczba skarg (zaledwie 6) dotyczyła zaburzeń w funkcjonowaniu indywidualnych kont emerytalnych ze względu na niewielki zakres ich funkcjonowania⁷. W roku 2008 najliczniejsza grupa skarg, które wpłynęły do rzecznika ubezpieczonych, odnosiła się do funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (72 skargi, tj. 51,06% ogółu skarg z 2008 r.). Natomiast w roku 2009 największa liczba pisemnych wystąpień dotyczyła funkcjonowania otwartych funduszy emerytalnych (1081 skarg, tj. 91,07% ogółu skarg złożonych w roku 2009). W roku 2010, podobnie jak w roku 2008, największa liczba skarg odnosiła się do nieprawidłowości w funkcjonowaniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (67 skarg, tj. 57,26% ogółu skarg z 2010 r.). W roku 2011 największa liczba skarg, które wpłynęły do Biura Rzecznika Ubezpieczonych, również dotyczyła funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (82 skargi, tj. 68,91% ogółu skarg z 2011 r.).

Tabela 1. Zestawienie podmiotów i liczby skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego w latach 2008-2011

Lp.	Podmiot	Liczba skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych								Ogółem
		2008		2009		2010		2011		
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	
1	OFE	59	41,84	1081	91,07	41	35,04	24	20,17	1205
2	ZUS	72	51,06	95	8,00	67	57,26	82	68,91	316
3	PPE	3	2,13	-	-	3	2,56	2	1,68	8
4	IKE	-	-	-	-	-	-	6	5,04	6
5	INNE	7	4,96	11	0,93	6	5,13	5	4,20	29
	Ogółem	141	100,00	1187	100,00	117	100,00	119	100,00	1564

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań Rzecznika Ubezpieczonych za lata 2008-2011.

3. Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w świetle skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych

W latach 2008-2011 do rzecznika ubezpieczonych wpłynęły ogółem 1564 skargi dotyczące problematyki zabezpieczenia społecznego. Najliczniejsza grupa skarg w tym okresie odnosiła się do funkcjonowania otwartych funduszy emerytalnych, czyli podmiotów działających w ramach II filara polskiego systemu emerytalnego (1205

⁷ W polskim systemie zabezpieczenia emerytalnego zarówno pracownicze programy emerytalne (PPE), jak i indywidualne konta emerytalne (IKE) mają marginalne znaczenie. IKE są mało popularne ze względu na to, iż polski system podatkowy nie stwarza dla nich specjalnych preferencji w postaci zwolnień podatkowych. Natomiast zmiany rynkowe (bezrobocie, zmiana struktury zatrudnienia) nie sprzyjają rozwojowi PPE.

skarg). Wystąpienia te dotyczyły najczęściej: utrudnień towarzyszących zmianie otwartego funduszu emerytalnego i dokonaniu wypłaty transferowej, anulowania umowy o członkostwo, nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków, nieprawidłowości w wypłacie środków w przypadku śmierci członka otwartego funduszu emerytalnego, interpretacji przepisów prawnych z zakresu funkcjonowania otwartych funduszy emerytalnych, sfalszowania umów o członkostwo oraz nieprawidłowości w czynnościach akwizycyjnych – tab. 2.

Utrudnienia towarzyszące zmianie otwartego funduszu emerytalnego i dokonaniu wypłaty transferowej. Po początkowym okresie licznych problemów związanych z akwizycją pierwotną w okresie wprowadzania reformy (m.in. fałszowanie umów o członkostwo, zapisywanie tej samej osoby do kilku otwartych funduszy emerytalnych) pojawiły się problemy dotyczące akwizycji wtórnej dotyczącej pozyskiwania członków w trybie zmiany funduszu. Opisywane przez skarżących problemy dotyczyły najczęściej: niedostarczenia do dotychczasowego funduszu prawidłowo wypełnionego zawiadomienia o zawarciu umowy z innym otwartym funduszem emerytalnym, otrzymania zawiadomienia o zawarciu umowy z innym otwartym funduszem emerytalnym w terminie uniemożliwiającym umieszczenie danych uczestnika funduszu emerytalnego w wykazie osób zmieniających fundusz. W związku z powyższym dotychczasowy fundusz nie umieszczał ubezpieczonego na liście osób zmieniających fundusz emerytalny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie mógł dokonać zmiany w Centralnym Rejestrze Członków OFE, a wypłata transferowa nie mogła zostać dokonana. Największa część pisemnych wystąpień dotycząca nieprawidłowości przy zmianie funduszu i dokonaniu wypłaty transferowej miała miejsce w 2009 r. (1045 skarg, tj. 88,04% ogółu skarg z 2009 r.).

Anulowanie umowy o członkostwo. Niezwykle istotną kwestią dla przyszłych emerytów okazała się możliwość anulowania umowy członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym na skutek błędu co do treści oświadczenia woli. Skargi wpływały od osób, którym przysługiwała wcześniejsza emerytura, ale ze względu na przystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego utraciły możliwość uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych. Ostatecznie problem anulowania umów o członkostwo osób uzyskujących uprawnienia emerytalne został rozwiązany Ustawą z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych oraz niektórych innych ustaw⁸, która weszła w życie 21 lutego 2007 r. Od tego dnia osoby spełniające warunki do uzyskania wcześniejszej emerytury mogą automatycznie anulować umowę z otwartym funduszem emerytalnym. Najlichniesza grupa skarg poruszających problem anulowania umowy członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym ze względu na nabycie prawa do wcześniejszej emerytury została skierowana do rzecznika ubezpieczonych w 2009 r. (11 skarg, tj. 0,93% ogółu skarg z 2009 r.).

---

⁸ Ustawa z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych oraz niektórych innych ustaw, DzU 2007, nr 17, poz. 95.

Tabela 2. Przedmiot skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego w latach 2008-2011

Przedmiot skarg	Liczba skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych							
	2008		2009		2010		2011	
	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
Nieprzekazywanie składek do OFE	11	7,80	-	-	6	5,13	9	7,56
Anulowanie deklaracji przystąpienia do OFE na skutek błędu co do treści oświadczenia woli	-	-	9	0,76	-	-	-	-
Zmiana funduszu i dokonanie wypłaty transferowej	29	20,57	1045	88,04	14	11,97	4	3,36
Nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków	-	-	8	0,67	1	0,85	-	-
Interpretacja przepisów prawnych z zakresu funkcjonowania OFE	3	2,13	1	0,08	2	1,71	1	0,84
Sfalszowanie umowy	-	-	1	0,08	3	2,56	4	3,36
Umowa zawarta w wyniku wprowadzenia w błąd	-	-	1	0,08	3	2,56	-	-
Nieprawidłowości w wypłacie – śmierć członka OFE	10	7,09	7	0,59	7	5,98	11	9,24
Zła właściwość/brak właściwości RU	67	47,52	92	7,75	64	54,70	76	63,87
Nieprawidłowości w czynnościach akwizycyjnych	5	3,55	3	0,25	4	3,42	1	0,84
Brak informacji o stanie rachunku	1	0,71	1	0,08	2	1,71	-	-
Podjęcie sfalszowania podpisu strony na umowie o członkostwo w funduszu	4	2,84	-	-	-	-	-	-
Anulowanie umowy ze względu na nabycie prawa do wcześniejszej emerytury	6	4,26	11	0,93	-	-	2	1,68
Podział środków po rozwodzie	-	-	1	0,08	-	-	-	-
Zmiana wysokości opłat od składki przekazanej przez ZUS	-	-	1	0,08	1	0,85	-	-
Bezpodstawnie wycofanie składek	-	-	-	-	3	2,56	2	1,68
Niezgłoszenie umowy przystąpienia do OFE w ZUS	-	-	-	-	-	-	1	0,84
Odmowa wypłaty emerytury kapitałowej	-	-	1	0,08	-	-	-	-
Inne	5	3,55	5	0,42	7	5,98	8	6,72
Razem	141	100,00	1187	100,00	117	100,00	119	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rzecznika ubezpieczonych za lata 2008-2011.

Nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków. Kolejną grupą skarg były zarzuty pod adresem powszechnych towarzystw emerytalnych dotyczące nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków OFE. Nieprawidłowości te przejawiały się nie tylko błędami w danych identyfikacyjnych uczestników, ale także nieprawidłowym zgłoszeniem zawartych umów do Centralnego Rejestru Członków OFE prowadzonego przez ZUS, wskutek czego składki emerytalne nie wpływały terminowo na rachunki członków. Najwięcej wystąpień dotyczących nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków wpłynęło do Biura Rzecznika Ubezpieczonych w 2009 r. (8 skarg, tj. 0,67% ogółu skarg z 2009 r.).

Nieprawidłowości w wypłacie środków w przypadku śmierci członka OFE. W całym analizowanym okresie do rzecznika ubezpieczonych wpłynęło łącznie 35 skarg dotyczących dziedziczenia środków po zmarłym członku otwartego funduszu emerytalnego. Opisywane przez skarżących problemy dotyczyły najczęściej procedur wypłaty środków po śmierci członka funduszu, wymaganej dokumentacji oraz zasad opodatkowania otrzymywanych środków.

Interpretacja przepisów prawnych z zakresu funkcjonowania OFE. Ze względu na wciąż niewielką wiedzę przyszłych emerytów z zakresu funkcjonowania systemu emerytalnego w całym analizowanym okresie do rzecznika ubezpieczonych wpłynęło 7 zapytań dotyczących interpretacji przepisów prawnych z zakresu funkcjonowania OFE. Należy jednocześnie podkreślić, iż rzecznik ubezpieczonych podejmuje wiele różnorodnych inicjatyw mających na celu propagowanie i poszerzanie w społeczeństwie wiedzy o funkcjonującym systemie emerytalnym. Działalność podejmowana przez rzecznika ubezpieczonych przybiera różnorodne formy, do których można zaliczyć: działalność wydawniczą, współpracę ze środkami masowego przekazu, organizację projektów informacyjnych i edukacyjnych, organizację licznych konferencji i udział w oraz w sympozjach naukowych, a także poradnictwo ubezpieczeniowe⁹.

Sfałszowanie umów o członkostwo. Kolejna grupa wystąpień dotyczyła sfałszowania deklaracji przystąpienia do otwartych funduszy emerytalnych. Falszowanie umów można zaliczyć do tej grupy nieprawidłowości, które w rażący sposób łamią prawo. Nieuczciwe praktyki akwizytorów polegają głównie na wyłudzeniu czy podrobieniu podpisu na deklaracji przystąpienia do funduszu, a nie na sfałszowaniu całej umowy. Najwięcej wystąpień dotyczących sfałszowania umów o członkostwo wpłynęło do rzecznika ubezpieczonych w 2011 r. (4 skargi, tj. 3,36% ogółu skarg z 2011 r.).

Nieprawidłowości w czynnościach akwizycyjnych. Do Biura Rzecznika Ubezpieczonych każdego roku napływają liczne skargi od uczestników systemu emerytalnego na działalność akwizycyjną (w analizowanym okresie wpłynęło 13 skarg

---

⁹ Por. A. Daszewski, S. Rogowski, *Działalność edukacyjno-informacyjna Rzecznika Ubezpieczonych i Fundacji Edukacji Ubezpieczeniowej*, [w:] *Forum dyskusyjne ubezpieczeń i funduszy emerytalnych. Problemy ochrony konsumenta na rynku ubezpieczeń*, red. T. Szumlicz, KNUiFE, Warszawa 2006, s. 49-61.

z tego tytułu). Zgodnie z art. 94 ust. 1 Ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych¹⁰ akwizytor OFE ma dawać rękojmię należytego wykonywania czynności akwizycyjnych. Niestety w praktyce akwizytorzy, w celu pozyskania jak największej liczby klientów, dopuszczają się wielu nieprawidłowych i nieetycznych działań. Według Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, nieprawidłowości w procesie akwizycji do otwartych funduszy emerytalnych można podzielić na siedem podstawowych grup, do których można zaliczyć: niestarność przy zawieraniu umowy o członkostwo, oferowanie korzyści materialnych za przystąpienie do funduszu lub zmianę funduszu, fałszowanie umów, oszustwa, wyłudzenia i poświadczenia nieprawdy, utrudnianie transferów, wykorzystywanie uprzywilejowanych informacji oraz inne nieprawidłowości¹¹. Obowiązujące zasady prowadzenia akwizycji na rzecz otwartych funduszy emerytalnych coraz częściej przyczyniają się do rosnącego niezadowolenia z reformy systemu emerytalnego i dezorientacji klientów uniemożliwiającej im przede wszystkim korzystanie z prawa podejmowania świadomych decyzji związanych z ich uczestnictwem w systemie emerytalnym¹². Niewątpliwie obecny model akwizycji wymaga wprowadzenia radykalnych zmian, do których można przede wszystkim zaliczyć opracowanie kodeksu dobrych praktyk zawierającego zasady etyczne obowiązujące akwizytorów oraz ścisły nadzór instytucji państwowych nad ich działalnością. Tylko w ten sposób można ograniczyć pojawiające się nieprawidłowości w zakresie działalności akwizycyjnej.

Mniej liczna grupa pisemnych wystąpień dotyczyła nieprawidłowości w funkcjonowaniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który jest dysponentem funduszu emerytalnego w ramach FUS oraz prowadzi konta ubezpieczonych i przekazuje część składki emerytalnej do II filara systemu emerytalnego. Dotyczyły one głównie nieterminowego przekazywania składek na rachunki w OFE. W latach 2008-2011 do Biura Rzecznika Ubezpieczonych wpłynęło ogółem 26 skarg z tego tytułu. Opóźnienia w przekazywaniu składek przez ZUS były zazwyczaj spowodowane błędami w przesyłanych do ZUS-u dokumentach ubezpieczeniowych wypełnianych przez płatników, niesprawnym systemem informatycznym ZUS lub utworzeniem wielu kont dla jednego ubezpieczonego. Zaległe składki są stopniowo przekazywane na rachunki członków w zależności od przebiegu procesu ponownego przetwarzania dokumentów. Część składek była przekazywana w formie obligacji skarbu państwa¹³.

Znaczna część wystąpień odnosiła się wprawdzie do funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ale nie dotyczyła działalności ZUS związanej z funkcjonowaniem II i III filara emerytalnego (rzecznik ubezpieczonych nie mógł podjąć

¹⁰ Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, DzU 1997, nr 139, poz. 934.

¹¹ Por. *Nieprawidłowości w akwizycji do otwartych funduszy emerytalnych*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, maj 2010, s. 12-20.

¹² Por. A. Horsecka, *Tykająca akwizycja (I)*, „Gazeta Bankowa” 2008, nr 28 (1028), s. 30.

¹³ Należy podkreślić, iż regulowanie zobowiązań za pomocą obligacji wpływa na budowę portfela inwestycyjnego funduszy emerytalnych i w rezultacie na efektywność ich działalności inwestycyjnej.

interwencji i wskazywał skarżącym instytucję właściwą w danej sprawie – w analizowanym okresie do rzecznika ubezpieczonych wpłynęło 299 skarg z tego tytułu).

4. Tryb rozpatrywania skarg oraz wynik interwencji w sprawach zakończonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego podejmowanych przez rzecznika

W latach 2008-2011 po przeanalizowaniu 1564 skarg, jakie wpłynęły do Biura Rzecznika Ubezpieczonych, podjęto interwencję w 1160 sprawach – tab. 3. Interwencji nie podjęto natomiast w 404 sprawach ze względu na brak właściwości rzecznika ubezpieczonych, wcześniejsze rozpatrywanie sprawy przez Sądy Ubezpieczeń Społecznych, wskazanie skarżącemu innego podmiotu właściwego do rozpatrzenia danej sprawy oraz brak stosownego wniosku ze strony osoby kierującej wystąpieniem. W wyniku interwencji rzecznika ubezpieczonych 62 sprawy zakończyły się wynikiem pozytywnym dla członków otwartych funduszy emerytalnych, a 83 sprawy uzyskały wynik negatywny – tab. 4. Natomiast 1015 skarg, w których rzecznik ubezpieczonych podjął interwencję, nie zostało w analizowanym okresie rozstrzygniętych.

Tabela 3. Tryb rozpatrywania skarg z zakresu zabezpieczenia emerytalnego wpływających do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011

Lp.	Sposób działania	Liczba skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych							
		w 2008 r.		w 2009 r.		w 2010 r.		w 2011 r.	
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	Podjęcie interwencji	51	36,17	1067	89,89	20	17,09	22	18,49
2	Niepodjęcie interwencji	90	63,83	120	10,11	97	82,91	97	81,51
	Ogółem	141	100,00	1187	100,00	117	100,00	119	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań Rzecznika Ubezpieczonych za lata 2008-2011.

Tabela 4. Wynik interwencji w sprawach zakończonych z zakresu zabezpieczenia emerytalnego podejmowanych przez rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011

Lp.	Wynik interwencji	Liczba skarg wpływających do rzecznika ubezpieczonych							
		2008		2009		2010		2011	
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	pozytywny	12	27,27	18	26,87	16	100,00	16	88,89
2	negatywny	32	72,73	49	73,13	0	0,00	2	11,11
	ogółem	44	100,00	67	100,00	16	100,00	18	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań Rzecznika Ubezpieczonych za lata 2008-2011.

5. Podsumowanie

System zabezpieczenia emerytalnego w Polsce przed jego reformą oparty był na umowie międzypokoleniowej, zgodnie z którą wpłacane składki na bieżąco rozdysonowywane były na wypłaty emerytur. Jednakże na skutek niekorzystnych tendencji demograficznych oraz zmian na rynku pracy zaistniała konieczność przeprowadzenia gruntownej jego reformy. Zgodnie z założeniami jej twórców nowy system emerytalny miał być sprawiedliwy, bezpieczny, przejrzysty oraz stabilny. Tymczasem liczne skargi wpływające w ciągu lat do rzecznika ubezpieczonych świadczą o wadliwości także nowego systemu emerytalnego. W latach 2008-2011 do rzecznika ubezpieczonych wpłynęły ogółem 1564 skargi dotyczące funkcjonowania systemu emerytalnego, z czego aż 1205 skarg dotyczyło nieprawidłowości w funkcjonowaniu OFE. Skargi te dotyczyły najczęściej: utrudnień towarzyszących zmianie otwartego funduszu emerytalnego i dokonaniu wypłaty transferowej, anulowania umowy o członkostwo, nieprawidłowości w prowadzeniu rejestru członków, nieprawidłowości w wypłacie środków w przypadku śmierci członka OFE, interpretacji przepisów prawnych z zakresu funkcjonowania OFE, sfalszowania umów o członkostwo oraz nieprawidłowości w czynnościach akwizycyjnych. Natomiast mniej liczna grupa skarg (316 skarg) odnosiła się do nieprawidłowości w funkcjonowaniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Istotnym problemem nowego systemu emerytalnego wymagającym odpowiednich działań ze strony państwa są opóźnienia w przekazywaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych składek do OFE. Narastający dług z tytułu nieterminowego przekazywania składek na rzecz otwartych funduszy emerytalnych nie tylko utrudnia ich bieżącą działalność inwestycyjną, ale także powoduje zmniejszenie zaufania do polskiego rynku finansowego.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż efektem rozpatrywania skarg przez rzecznika ubezpieczonych jest rozległa wiedza z zakresu funkcjonowania systemu zabezpieczenia emerytalnego. Wiedza ta, zwłaszcza w obszarze występujących nieprawidłowości, może być podstawą do nowelizacji prawa ubezpieczeniowego oraz do informowania odpowiednich organów¹⁴ o dostrzeżonych nieprawidłowościach. Co więcej, wiedza ta może być podstawą do podejmowania działań edukacyjno-informacyjnych przez rzecznika ubezpieczonych w celu zwiększenia świadomości emerytalnej Polaków.

---

¹⁴ Komisji Nadzoru Finansowego, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów lub złożenia wniosku do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały rozstrzygającej wątpliwości uczestników systemu emerytalnego.

Literatura

- Biuletyn Miesięczny Urzędu Nadzoru nad Funduszami Emerytalnymi, wrzesień 2000, nr 9 (14).
- Chlon-Dominczak A., *Pension Reform in Poland*, [w:] *Reforming Public Pensions. Sharing the Experiences of Transition and OECD Countries*, OECD 2003.
- Daszewski A., Rogowski S., *Działalność edukacyjno-informacyjna Rzecznika Ubezpieczonych i Fundacji Edukacji Ubezpieczeniowej*, [w:] *Forum dyskusyjne ubezpieczeń i funduszy emerytalnych. Problemy ochrony konsumenta na rynku ubezpieczeń*, red. T. Szumlicz, KNUiFE, Warszawa 2006.
- Giarini O., *The Four Pillars, the Financial Crisis and Demographics – Challenges and Opportunities*, The Geneva Papers, October 2009, vol. 34, no. 4.
- Horsecka A., *Tykająca akwizycja (I)*, „Gazeta Bankowa” 2008, nr 28 (1028).
- Nieprawidłowości w akwizycji do otwartych funduszy emerytalnych*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, maj 2010.
- Owczarek J., *Rzecznik ubezpieczonych w systemie ubezpieczeń społecznych 2002-2005*, „Monitor Ubezpieczeniowy” 2005, nr 25.
- Ronka-Chmielowiec W., *Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko*, PWE, Warszawa 2002.
- Sprawozdania Rzecznika Ubezpieczonych za lata 2008-2011.
- Ustawa z dnia 12 stycznia 2007 r. o zmianie ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych oraz niektórych innych ustaw, DzU 2007, nr 17, poz. 95.
- Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 roku o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, DzU 1997, nr 139, poz. 934.

PROBLEMS OF THE PROTECTION OF PENSION SYSTEM IN POLAND IN THE CONTEXT OF COMPLAINTS REFERRING TO THE INSURANCE OMBUDSMAN BETWEEN 2008 AND 2011

Summary: The article contains the composition of the number of complaints about the protection of pension system referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011. The article describes the problems of the pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman. Moreover, the complaints procedure and the result of intervention in the closed cases about pension system undertaken by the Insurance Ombudsman are presented.

Keywords: problems of the pension system, complaints, Insurance Ombudsman.